

Een warm onthaalbeleid in de kleuterklas

Over de streep

Instappen in de kleuterklas is ongelooflijk overweldigend. Ouders én professionals ervaren dat het niet voor elk kind even vlot verloopt en proberen daar op verschillende manieren mee om te gaan. De vraag die daarbij naar boven komt is: hoe kunnen we focussen op kindrijpe scholen in plaats van schoolrijpe kinderen? Dit is het vijfde artikel in een reeks over *educare*, een pedagogiek van leren en zorg in het kleuteronderwijs. KIDDO werkt hiervoor samen met *Kleuters & ik*, het vakblad voor kleuteronderwijs.

In Vlaanderen kunnen kinderen naar school zodra ze 2,5 jaar oud zijn. Eerder kon je al lezen dat die vroege instap vaak gepaard gaat met onzekerheid en vragen (zie kader: 6 artikels over EDUCARE). Ouders en professionals ervaren dat de transitie soms gemakkelijker verloopt voor kinderen die naar de kinderopvang zijn geweest en kinderen die de Nederlandse taal begrijpen. Voor andere kinderen kan de instap erg overweldigend zijn. Om met deze ongelijke transitie om te gaan, bedenken ouders én professionals allerlei manieren. Uit onze groepsgesprekken met hen (zie kader: onderzoek kleuterparticipatie) halen we drie veel voorkomende overwegingen.

Kinderen op voorhand klaarmaken?

Vanuit de bezorgdheid dat een kind op school niet goed mee zal

kunnen, proberen de bevraagde ouders en professionals dat kind zo veel mogelijk voor te bereiden op het schoolse leven. Vóór de instap in de kleuterschool krijgen de kinderen alvast enkele (schoolse) vaardigheden aangeleerd. Denk aan jas aantrekken, brooddoos opendoen... Bedoeling is dat de kinderen daar op school zelf geen moeite meer mee hebben. Ook kennis van de Nederlandse (school) taal en zelfstandig naar de wc kunnen gaan, zijn volgens ouders en begeleiders belangrijke factoren die kinderen helpen 'mee te kunnen' op school.

Voor heel wat mensen is de opvang een plek waar kinderen deze schoolse vaardigheden kunnen aanleren. Kinderen die voordien naar de opvang gingen, weten hoe het er in een groep aan toe gaat. Ze weten dat er bepaalde regels zijn en een dagstructuur, ze kennen de interactie met volwassen begeleiders en hebben leren omgaan met de tijdelijke afwezigheid van hun ouder(s). Al blijft het ook voor hen een grote stap.

Niet elk kind gaat naar de opvang. Bovendien is kinderopvang lang niet toegankelijk voor iedereen: voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen zijn er vaak nog veel drempels, waardoor zij minder aan kinderopvang deelnemen. Als we verwachten dat de kinderopvang kinderen voorbereidt op school, riskeren we de ongelijke positie van deze kinderen te versterken.

Een bijkomende bedenking gaat over de functie van opvang om kinderen *hier en nu* te ondersteunen en niet alleen voor te bereiden op *later*. Hoe ver ga je daarin? Op den duur moeten we baby's prenataal voorbereiden.

Hoe kunnen we focussen op kindrijpe scholen in plaats van schoolrijpe kinderen?

Kinderen beter even thuishouden?

Een andere overweging is jonge kleuters langer thuishouden. Wanneer kinderen nog niet zindelijk zijn of veel slaap nodig hebben, vertellen ouders dat de school hun soms adviseert om nog even te wachten en het op een later instapmoment opnieuw te proberen. Soms wordt dus afgeraden om met school te starten. Het risico is dat dit gelijke kansen in het kleuteronderwijs net in de weg staat. Door kinderen in het begin van school af te houden, ontnemen we hun van bij de start belangrijke leerkanalen.

Kinderbegeleidster in een instapklas: *'Is het niet erg dat kinderen die niet klaar zijn niet naar school mogen komen? Mijn eigen zoontje is te vroeg geboren, ik heb hard geprobeerd om hem voor de kleuterklas zindelijk te maken maar daar was hij niet klaar voor. Hij is pas zindelijk geworden aan het begin van de eerste kleuterklas, dus na zijn tijd in de instapklas. Stel je voor dat hij al die tijd thuis was gebleven ... Op school leren kinderen toch veel?'*

Learn it the hard way?

Een derde manier is de veronderstelling dat zowel kinderen, ouders als professionals zich zo snel mogelijk moeten aanpassen. Hoewel kleuterleerkrachten en kinderbegeleiders de zorgnoden dikwijls opmerken, zien ze meestal weinig mogelijkheden om er voldoende aandacht aan te besteden. Vanuit die onmacht en soms ook als een vorm van zelfbescherming kiezen ze voor de strategie van het 'noodzakelijk kwaad'. Kinderen leren zich 'harden' en 'moeten erdoor', ouders proberen zich voor hun kinderen 'sterk' te houden en professionals nemen beter wat afstand. De betrokken volwassenen steken elkaar dan vaak een hart onder de riem: 'Het gaat wel over, uiteindelijk komt het goed.'

Kinderbegeleider: *'Vroeger kwamen alle kinderen mij op de speelplaats een knuffel geven. Ik ging dan in interactie op ooghoogte van het kind. Wel, elke keer werd ik op de grond getrokken. Zo hoog is die nood aan knuffels blijktbaar. De enige kans die kinderen zien, grijpen ze meteen. Voor mij was dat niet haalbaar. Nu doe ik dat niet meer, ik beperk de knuffels.'*

Ouder: *'Er is mij gezegd dat ik in de klas best zo snel mogelijk afscheid neem van mijn kind. Zo zou het voor hem makkelijker zijn om die eerste tijd door te komen. Ik weet het niet, mijn kind moet nog aan de nieuwe school wennen. Maar ik durf daar niets van te zeggen...'*

Over de streep

Guust, Noë en Anna-Lisa voor het eerst naar school

Gratis online film

Op vbjk.be/nl/publicaties/over-de-streep kun je de film over de overgang naar de kleuterschool gratis bekijken. De film is gemaakt in samenwerking met Stad Gent.

Van schoolrijpe kinderen naar kindrijpe scholen

Hoewel ze logisch klinken, focussen bovenstaande redeneringen voornamelijk op het kind dat schoolrijp moet worden. Internationaal onderzoek toont dat die focus op schoolrijpheid extra nadelig is voor kinderen uit maatschappelijk kwetsbare groepen. Ongelijke kansen in het onderwijs worden daardoor nog versterkt. Een goede en warme overgang vraagt dat scholen zich afstemmen op het kind. Met andere woorden: kindrijpe scholen in plaats van schoolrijpe kinderen. Dit geldt voor alle kinderen en extra voor kinderen die thuis niet de schooltaal spreken, kinderen die een andere culturele achtergrond hebben of kinderen uit maatschappelijk kwetsbare gezinnen. Hoe doe je dat nu, je school kindrijp maken? En welke rol kan kinderopvang hierbij spelen?

Over de streep

'Het is alsof je op een andere planeet terecht komt.' Zo beschrijft meester Bart de start in de kleuterschool. De quote komt uit een documentaire die Guust, Noë en Anna-Lisa volgt tijdens hun eerste schooldagen. *Over de streep* toont drie scholen en een groepsopvang voor peuters die samen met ouders heel bewust zorg besteden aan een goede start voor kleuters (zie kader).

In de film vertelt Griet Vandenabeele, directeur van Freinetschool De Vlieger: 'Wij gaan ervan uit dat de school zich moet aanpassen aan het kind en het kind niet aan school. We bekijken per kind wat het nodig heeft en hoe het hier op school en in de klas op zijn gemak kan zijn. Bij ons op school bijvoorbeeld kunnen kinderen die nood hebben aan een dutje na de middag slapen. Dat bekijken we per kind, er zijn 4-jarigen die in de namiddag nog slapen.'

Continuïteit

Bij de overgang naar een nieuwe plek horen ook nieuwe gezichten. Vaak zijn kinderen tijdens één schooldag bij verschillende volwassenen. In Hippo's Hof zorgen de leerkrachten van de kleuterschool samen met de begeleiders van de voor- en buitenschoolse opvang

dat de overgangen veilig en herkenbaar verlopen. 'Wij zorgen voor overlap', vertelt coördinator Els Meiresone. 'Bij elke overgang brengen de kleuterleerkracht en de kinderbegeleider samen een redelijke tijd bij de kinderen door. Zo verloopt de overgang voor de kinderen geleidelijk aan.'

Kinderbegeleider Katleen ziet nog een voordeel: 'Als ik samen met juf Sarah in de klas ben, geven wij informatie door aan elkaar. Da's belangrijk, want soms vertellen ouders ons tijdens de ochtendopvang iets belangrijks over de kinderen. Omdat ouders ons vaak samen zien, spreken ze zowel juf Sarah als mij aan en daarom is het natuurlijk cruciaal dat wij een goed contact hebben met elkaar. Zo zijn we allebei op de hoogte van hoe het met elk kind gaat en kunnen we dit ook terugkoppelen naar de ouders.'

Kinderopvang als warme toeleider

Een ander aspect waar de praktijkvoorbeelden uit de film op inzetten, is kennismaking met de ouders. Deze scholen zetten hun deuren open voor ouders en willen met hen een wederzijds partnerschap aangaan. Sommige scholen werken daarvoor samen met organisaties uit de buurt, zoals de kinderopvang. Lut Bracke, coördinator van groepsopvang Duimelotje vertelt: 'Als hun kind bijna naar school mag, informeren we ouders over de scholen in de buurt. Op een bord tonen we met foto's en een kaart wie reeds in welke kleuterschool is ingeschreven. Ouders die weten dat hun kinderen naar dezelfde school zullen gaan, proberen de band tussen hun kinderen ook bij de start van de kleuterschool sterk te houden en wij ondersteunen hen daarin.'

Wanneer ouders een school gekozen hebben, organiseert Duimelotje samen met de school wenmomenten. 'Een van onze kinderbegeleiders gaat dan samen met het kind en de ouders wennen in de kleuterklas. Zo leren de ouders, de toekomstige leerkracht en het kind elkaar kennen en kan het kind met een vertrouwd gevoel de nieuwe omgeving ontdekken.' Een grote meerwaarde, vindt juf Anne uit Basisschool De Visitatie. 'Tijdens wenmomenten vertellen ouders mij hoe hun kind thuis is en wat hun kind graag doet. De kinderbegeleider vult dit aan met voorbeelden uit de opvang. Zo krijg ik een volledig beeld van het kind.'

6 artikels over EDUCARE

De reeks 'Schoolrijpe kinderen of kindrijpe scholen?' spit *educare* helemaal uit. Hoe werkt die pedagogiek van zorgen en leren in de kleuterklas? Een overzicht:

- KIDDO 5 2017: Pleidooi voor *educare*, een pedagogiek van zorg en leren
- KIDDO 6 2017: Onzichtbare zorg. Kinderbegeleiders in de kleuterklas
- KIDDO 1 2018: Kwaliteitsvolle interacties, de hele dag door
- KIDDO 2 2018: Samenwerking tussen school en ouders
- KIDDO 3 2018: Over de streep, een warm onthaalbeleid in de kleuterklas
- Wordt verwacht ...
- KIDDO 4 2018: Zorg? Dat is tegelijk geborgenheid bieden en zelfstandigheid bevorderen

Onderzoek kleuterparticipatie

Omdat het kleuterparticipatiedebat zich expliciet richt tot maatschappelijk kwetsbare gezinnen, brengen twee onderzoeken naar kleuterparticipatie net de ervaring en stem van deze kinderen en ouders in. De ervaringen binnen deze groep waren erg divers en tegelijk zeer representatief: elk gezin met kinderen in de kleuterklas herkent de vragen en bezorgdheden waar ouders mee zitten. Zie ook KIDDO 5 2017.

- *Conceptualisations of education and care*, Katrien Van Laere, 2017
- *Transitie naar de kleuterklas voor kinderen uit gezinnen in armoede*, Brecht Peleman, te verschijnen

Meer informatie over onderzoeken, projecten en evenementen die zich toespitsen op het kleuteronderwijs vind je op vbjk.be/nl/domeinen/kleuteronderwijs

Voorbij individuele strategieën

De voorbeelden uit de film zijn maar enkele suggesties voor een warme overgang voor elk kind. Wat de scholen en opvangorganisaties verbindt, is dat ze voorbij het individuele kind en de individuele verantwoordelijkheid van ouders kijken. Om kinderen in de transitie naar het kleuteronderwijs zo goed mogelijk te ondersteunen, zoeken deze professionals / organisaties hoe ze vanuit de kleuterschool en de kinderopvang – apart én samen – rekening kunnen houden met de specifieke noden van alle kinderen en ouders. ◀